

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 87/02-23

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 8. januára 2003 v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Juraja Babjaka a Eduarda Báránya prerokoval sťažnosť Ing. J. B., bytom K., zastúpeného advokátom JUDr. R. Ž., K., ktorou namieta porušenie svojho práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd Okresným súdom Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 1099/99, a takto

r o z h o d o l :

1. Právo Ing. J. B. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd Okresným súdom Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 1099/99 **p o r u š e n é b o l o .**

2. Okresnému súdu Košice I **p r i k a z u j e**, aby v konaní sp. zn. 10 C 1099/99 konal bez zbytočných prietáhov.

3. Ing. J. B. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie vo výške 20 000 Sk (slovom dvadsaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Košice I p o v i n n ý vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 9. mája 2002 doručená s'ťažnosť Ing. J. B., bytom K. (ďalej len „navrhovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. R. Ž., K., ktorou namieta porušenie svojho práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) Okresným súdom Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 1099/99. Na základe výzvy ústavného súdu právny zástupca navrhovateľa listom zo 7. júna 2002 odstránil nedostatky s'ťažnosti.

Ústavný súd 4. júla 2002 prijal s'ťažnosť navrhovateľa na ďalšie konanie uznesením č. k. III. ÚS 87/02-11.

Na výzvu ústavného súdu účastníci konania oznámili, že súhlasia s prerokovaním veci bez ústneho pojednávania. Preto ústavný súd využil možnosť podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a upustil od ústneho pojednávania, lebo vzhľadom na charakter veci, kde je rozhodujúci prehľad spisu, nemožno od ústneho pojednávania očakávať ďalšie objasnenie veci.

Predseda okresného súdu sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti podaním doručeným ústavnému súdu 9. augusta 2002. Uviedol, že k priet'ahom v konaní došlo v období od podania žaloby 15. októbra 1999 do konania prvého pojednávania 29. novembra 2001. K priet'ahom v konaní došlo v dôsledku značnej zaťažnosti okresného súdu a vybavujúcej sudkyne, ktorá má v senáte vyše 400 nevybavených vecí. Ďalej uvádza, že od 29. novembra 2001 sa vo veci plynule koná.

II.

Ústavný súd na základe sťažnosti navrhovateľa, vyjadrenia predsedu okresného súdu a hlavne spisu okresného súdu sp. zn. 10 C 1099/99 zistil nasledovný priebeh a stav konania:

Predmetom konania je žaloba o uloženie povinnosti užívať byt, ktorá bola doručená na okresný súd 15. októbra 1999. Dňa 25. októbra 1999 okresný súd vyzval žalovaných v 1., 2. a 3. rade, aby sa vyjadrili k žalobe. Vyjadrenie k žalobe žalovanej v 1. rade A. B. a žalovaného v 2. rade I. B., obidvaja bytom K., bolo súdu doručené 30. novembra 1999. Prvé pojednávanie, ktoré sa konalo 29. novembra 2001, bolo odročené. Na pojednávanie sa nedostavili žalovaní v 1. a 2. rade, pričom u žalovaného v 2. rade je vykázané doručenie predvolania na pošte. Žalovaná v 1. rade sa na uvedenej adrese nezdržiava, mala by sa nachádzať v Českej republike. Doručenie predvolania nebolo vykázané ani u právneho zástupcu žalovaných v 1. a 2. rade. Dňa 5. decembra 2001 žiadal okresný súd Obvodné oddelenie Policajného zboru K. o doručenie zásielky okresného súdu, pretože I. B. ju opakovane neprevzal na pošte, a zároveň žiadal o zistenie pomerov od susedov a spolubývajúcich. Obvodné oddelenie Policajného zboru K. 2. januára 2002 vrátilo doručku okresnému súdu, pretože ju nebolo možné doručiť. Menovaný sa z miesta trvalého pobytu odsťahoval a iný trvalý alebo prechodný pobyt nebol zistený. Druhé pojednávanie sa konalo 25. januára 2002, na ktoré sa nedostavili žalovaní v 1., 2. a 3. rade, doručenie predvolania bolo vykázané. Pojednávanie bolo odročené. Dňa 30. januára 2002 okresný súd znova žiadal Obvodné oddelenie Policajného zboru K. o doručenie zásielky okresného súdu, pretože žalovaný v 2. rade I. B. ju opakovane neprevzal na pošte, a zároveň

žiadal o zistenie pomerov od susedov a spolubývajúcich. Okresný súd 13. februára 2002 taktiež žiadal Políciu Českej republiky, Obvodné oddelenie Č. T., o doručenie zásielky A. B., bytom Č. T., z dôvodu, že menovaná opakovane neprevzala zásielku okresného súdu. Zároveň žiadal o zistenie pomerov od susedov a spolubývajúcich. Dňa 28. marca 2002 bolo okresnému súdu doručené oznámenie Polície Českej republiky, Obvodného oddelenia Č. T., že na ulici ... v Č. T. žiadny dom neexistuje, a tiež že lustráciou v evidencii obyvateľov bolo zistené, že osoba menom A. B. nemá trvalý ani prechodný pobyt v okrese Č. T. V poradí tretie pojednávanie sa konalo 22. marca 2002, na ktoré sa nedostavili žalovaní v 1. až 3. rade, pričom u žalovaného v 2. rade bolo doručenie predvolania vykázané. Pojednávanie bolo odročené na 23. máj 2002. Dňa 16. apríla 2002 bolo okresnému súdu doručené podanie žalovanej v 1. rade a žalovaného v 2. rade, v ktorom uvádzajú dôkazy, ktoré podľa ich názoru jednoznačne preukazujú neodôvodnenosť návrhu žalobcu o uloženie povinnosti umožnenia užívať byt. Okresný súd žiadal 24. apríla 2002 Správu katastra K., aby oznámila okresnému súdu údaje týkajúce sa bytu ... v dome ... k 15. februáru 2002, a zároveň žiadal o zaslanie kópie kúpnej zmluvy V 814/01 a aktuálny výpis listu vlastníctva predmetného bytu. Správa katastra K. doručila okresnému súdu požadované informácie 10. mája 2002. Dňa 22. apríla 2002 okresný súd uznesením rozhodol o uložení poriadkovej pokuty v sume 1000 Sk žalovanému v 2. rade, pretože sa 22. marca 2002 nedostavil na pojednávanie. Dňa 24. apríla 2002 okresný súd znova žiadal Obvodné oddelenie Policajného zboru K. o doručenie zásielky okresného súdu, pretože žalovaný v 2. rade I. B. ju opakovane neprevzal na pošte, a zároveň žiadal o zistenie pomerov od susedov a spolubývajúcich. Dňa 10. mája 2002 bola okresnému súdu doručená žiadosť I. B. o odpustenie poriadkovej pokuty a odvolanie žalovaného v 2. rade. Ďalšie pojednávania sa konali 23. mája 2002 a 13. septembra 2002, avšak konanie doteraz nie je ukončené. Vypočutý má byť svedok E. S. a budú vyžiadané správa z Bytového podniku mesta K., kto je nájomcom bytu nachádzajúceho sa v K., a oznámenie, v akom stave sa tento byt nachádza.

III.

Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu.

Iba prerokovaním vecí na súde sa právna neistota osoby neodstráni a nemôže odstrániť. Až právoplatným rozhodnutím, bez ohľadu na to, či vyznie v prospech alebo neprospech účastníka, sa vytvára právna istota. Preto pre naplnenie ústavného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby všeobecný súd o veci iba konal a nerozhodol o nej s účinkami právoplatnosti a prípadne vykonateľnosti svojho meritórneho rozhodnutia. Základné právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov sa naplní, ako to konštantne judikuje ústavný súd, až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadne svojich práv (II. ÚS 26/95, I. ÚS 10/98, I. ÚS 89/99 a ďalšie).

Navrhovateľ využil právny prostriedok, ktorého uplatnenie sa vyžaduje pred podaním návrhu na začatie konania pred ústavným súdom, a podal niekoľko sťažností na zbytočné prietahy v konaní podľa § 6 ods. 1 zákona č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch v znení neskorších predpisov, čo mu však nezabezpečilo odstránenie stavu právnej neistoty vo veci.

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť vecí, správanie účastníkov a postup súdu (II. ÚS 79/97, I. ÚS 70/98).

Pokiaľ ide o kritérium „zložitosť vecí“, ústavný súd bral do úvahy aj v predmetnom prípade skutkový stav vecí a platnú právnu úpravu (II. ÚS 26/95, I. ÚS 92/97 a iné) relevantnú pre rozhodnutie. Na základe týchto hľadísk konanie o uloženie povinnosti umožnenia užívať byt nehodnotil ako právne zložité konanie.

Správanie navrhovateľa po celú dobu konania vo veci sp. zn. 10 C 1099/99 možno hodnotiť ako aktívne a súčinnosť. Zo zápisníc o súdnom konaní obsiahnutých vo vyžiadanom súdnom spise v tejto veci ústavný súd zistil, že navrhovateľ sa zúčastňoval nariadených pojednávaní, navrhoval dôkazy na preukázanie svojich tvrdení a opakovanými

sťažnosťami u orgánov štátnej správy súdu sa domáhal urýchlenia konania vo svojej veci. Okresný súd mal problémy s doručovaním písomností a účasťou žalovaných na pojednávaniach. Žalovanému v 2. rade uložil poriadkovú pokutu a o súčinnosť pri doručovaní zásielok žiadal aj políciu.

Pokiaľ ide o postup okresného súdu, ústavný súd zistil, že okresný súd bol nečinný v období od 30. novembra 1999, keď mu bolo doručené vyjadrenie žalovaných v 1. a 2. rade k žalobe, do 29. novembra 2001, keď sa konalo prvé pojednávanie, čiže 24 mesiacov.

Okresný súd sa v konaní, ktorého dĺžka presahuje tri roky, dopustil zbytočných prieťahov v celkovej dĺžke 24 mesiacov, čo je doba, ktorá významným spôsobom ovplyvnila celkovú dĺžku konania. Poukázanie predsedu okresného súdu na objektívne príčiny spôsobujúce prieťahy v konaní, spočívajúce v značnej zaťažnosti súdu nemožno akceptovať. V súlade s medzinárodným štandardom uplatňovania dohovoru platí, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť súdne konanie, nezavahuje štát zodpovednosti za prieťahy v súdnom konaní (II. ÚS 40/97). Námietka veľkého množstva nevybavených a nerozhodnutých vecí nemá povahu okolnosti, ktorá by vylučovala zodpovednosť súdu, ktorý je vecne a miestne príslušný na rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil.

Navrhovateľ sa domáhal aj vyslovenia porušenia práva na prerokovanie jeho veci „v primeranej lehote“ podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Ústava má povahu základného prameňa práva, ktorý je nadradený voči všetkým ostatným prameňom práva. Ústava v širokej miere preberá niekedy doslovné znenie základných ľudských práv a slobôd, tak ako sú definované v medzinárodných zmluvách o ľudských právach a základných slobodách. V prípade, že ústavná úroveň úpravy verne „prenáša“ do vnútroštátneho právneho poriadku záväzky z medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, ústavná úprava bude slúžiť ako základňa ich praktickej aplikácie v právnej praxi Slovenskej republiky (II. ÚS 91/99).

Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov“ garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o „právo na prejednanie veci v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (II. ÚS 55/98).

Ak sa navrhovateľ domáha súčasne vyslovenia porušenia základných práv a slobôd garantovaných v ústave a ľudských práv a základných slobôd garantovaných medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná, a ak v obsahu týchto práv a slobôd nie je významový rozdiel, zistením a vyslovením porušenia základného práva alebo slobody podľa ústavy sa v takýchto prípadoch naplnil aj účel ochrany, ktorú ústavný súd môže poskytnúť právu alebo slobode podľa medzinárodnej zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktorých porušenie sa namieta.

Vzhľadom na vyššie uvedené ústavný súd vyslovil porušenie práva navrhovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov postupom okresného súdu v predmetnom občianskoprávnom konaní, tak ako ho garantuje čl. 48 ods. 2 ústavy, a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

IV.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, príp. nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, príp. prikáže tomu, kto právo porušil, aby vo veci konal. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže zároveň na žiadosť osoby, ktorej práva boli porušené, rozhodnúť o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia.

V súlade s § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ústavný súd okresnému súdu prikázal, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 1099/99 konal bez zbytočných priet'ahov. Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej

neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia súdu. Tento účel možno dosiahnuť len právoplatným rozhodnutím.

V súvislosti s úpravou sťažnosti čl. 127 ods. 3 ústavy ustanovuje: „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.“

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“. Z ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde vyplýva, že primerané finančné zadosťučinenie má povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Navrhovateľ žiada, aby mu bolo priznané primerané finančné zadosťučinenie vo výške 80 000 Sk. Právny zástupca navrhovateľa v doplnenom podaní na základe výzvy ústavného súdu zdôvodnil návrh na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia tým, že „vleklé a liknavé spory majú za následok zníženie celkovej kvality života navrhovateľa. Navrhovateľ nemá kde bývať, za obdobie posledných piatich rokov prebýval v azylovom dome, v lacných ubytovniach, na záhradnej chatke a pod. To malo za následok zhoršenie jeho zdravotného stavu a následne zmenu čiastočnej invalidity na trvalú. Jeho kožné ochorenie – psoriáza vyžaduje pravidelnú hygienu a vzhľadom na to, že doteraz nemá doriešený problém s užívaním bytu, nemôže ju dodržiavať na požadovanej úrovni.

Pri určovaní výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je zmiernenie nemajetkovej ujmy, avšak nie prípadná náhrada škody.

Hoci ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v označenom súdnom konaní konal bez zbytočných prietahov, porušenie základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy však nemožno účinne odstrániť len uplatnením tejto právomoci ústavného súdu.

V dôsledku toho bolo potrebné rozhodnúť aj o náhrade nemajetkovej ujmy, ktorá navrhovateľovi vznikla predovšetkým zhoršením jeho zdravotného stavu a ktorá spočíva v pocite neistoty a krivdy. Vzhľadom na celkovú dobu konania okresného súdu poznačenú zbytočnými priet'ahmi v konaní vedenom na tomto súde pod sp. zn. 10 C 1099/99, berúc do úvahy skutočnosť, že navrhovateľ sa o predĺženie tejto doby nijako nepričinil, a zohľadňujúc tiež konkrétne okolnosti prípadu, možno sumu 20 000 Sk považovať za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

Z týchto dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 8. januára 2003